

LÄRANDETS EKOLOGI

Björn Jakobsson – litteraturseminarium 5/9-03

Referat

Det centrala temat i boken är lärandeprocessen och lärandets grundläggande villkor ur olika synvinklar. Ur elevens, lärarens och föräldrarnas sätt att se på saken. Den gör flera jämförelser mellan ”normal” skola och s.k. skoldaghem, och beskriver de skillnader som eleven upplever. Boken är till största delen positiv till skoldaghem, och berör endast flyktigt vid dess negativa sidor. Första kapitlet handlar om elevernas, föräldrarnas och lärarnas grundläggande upplevelser. En beskrivning och analys av elevens position i den traditionella skolmiljön presenteras i andra kapitlet. Elevens och lärarens situation i den ovan nämnda skolmiljön diskuteras utifrån de grundläggande begreppen inläring, behov och rättvisa i tredje kapitlet. Kapitel 1-3 beskriver med andra ord ”läget”, och i det fjärde kapitlet analyseras vad som krävs för att förändra elevernas situation till det bättre. En diskussion presenteras i det femte kapitlet, huruvida skolmiljön är en fungerande utvecklingsmiljö för varje enskild individ. Bokens filosofi sammanfattas i det sjätte och avslutande kapitlet.

Recension

Boken beskriver åtskilliga komplicerade lärandesituationer, och gör det på ett sådant sätt att alla inblandade i situationerna får komma till tals, och beskriva sina upplevelser och sina tankar. Eleven, läraren och föräldern får avgiva sin syn på saken, och författaren klarar av att hålla sig neutral, och undvika att ta någon av parternas sida. Vad författaren kunde ha nämnt lite mer är riskerna med sk skoldaghem, t ex att det är risk att eleverna fjärras från den vanliga skolan och i förlängningen samhället. Den tar upp något annat viktigt som jag inbillar mig att många lärare inte reflekterar över överhuvudtaget – nämligen skolans sociala roll, och det faktum att den sidan förmodligen är betydligt viktigare för eleven än den lärande rollen, som läraren oftast håller sig till.

Återkoppling

Att elevens medinflytande mest troligt kommer att göra eleven mer intresserad av att engagera sig i sitt skolarbete är helt klart. Detta inflytande har egentligen varit väldigt begränsat under årens lopp – och då menar jag även i dagens skola. Oftast har eleverna blivit tillfrågade i tämligen ointressanta eller meningslösa sammanhang, t ex de kan få besluta om vilka slags

gardiner som skall hänga i klassrummet och annat dylikt. Begrepp som yttre kontroll och inre frihet är något som skolan borde ta fasta på, särskilt när det talas så högtidligt om skolans individualisering. Det konstateras också på ett ställe i boken att skolan inte förändrats och utvecklats i samma höga grad som samhället utanför skolans murar, men det är heller inte så konstigt, eftersom de delar av samhället som härstammar från den akademiska världen nästan alltid visar upp en tämligen blygsam utveckling. Alla utbildningscentraler som grundskolor, gymnasium och universitet blir hela tiden frånsprungna av verkligheten utanför och uppfattas som gammalmodiga och stela. Som vuxenstuderande kan man leva med gammalmodighet och stelhet, men grundskolelever känner sig närmast kvävda av en sådan miljö. Skolor av alla slag borde se mer utanför sin egen horisont, på det samhälle de är en del av, eftersom det är deras uppgift att göra fungerande samhällsmedborgare av barnen när de lämnar skolvärlden. Med andra ord, en mer verklighetsnära skola.

Reflektion

En mycket bra sida av boken är att alla som är berörda av problematiken får komma till tals. Eleverna, lärarna och föräldrarna berättar hur de upplever ”samma ’verklighet’” och vad som går igen i flera exempel är en tydlig brist på analys från lärarnas sida om varför eleven beter sig som han/hon gör. Om bristen beror på ovilja, okunnighet, tidsbrist eller något annat är så lätt att veta, men det är nästan alltid på samma sätt när något som helst problemartat uppstår i samhället. Det är väldigt lätt att peka ut ett problem, men pga bristande analys så blir det bekymmer med att hitta orsakerna. När problem uppstår kring en elev i skolan så talas det inom skolan om att elevens problem har sin bas i hemmet, vilket knappast kan ses som något annat än att försöka skylla ifrån sig och lägga över eventuellt ansvar på någon annan. Samtidigt så bildas uppfattningen, den felaktiga och förmodligen fördomsfulla uppfattningen att barn som har problem hemma också har problem i skolan och vice versa. Detta resonemang hjälper ingen, definitivt inte eleven med problemet. Samtidigt kan problemen ha så olika och stundtals svårgripbara orsaker att lärarkåren skall akta sig för att leka amatörpsykologer genom att ställa förenklade diagnoser. Om det finns ett genuint intresse bland lärarna att finna problemets ursprung, så är det möjligt att göra, men om det görs med avsikten att ”tämja” en elev, så lär detta enbart leda till större problem. Jag har själv under en praktik upplevt att den handledare jag hade nästa uteslutande såg sina elever som vandrande bekymmer, snarare än individer, och det är klart att den läraren inte kommer att lära sina elever något matnyttigt. Elever i alla åldrar är dessutom oerhört känsliga för hur deras lärare ser på dem, och om läraren uppenbart inte respekterar sina elever så kommer inte eleverna att

respektera läraren. Resonemanget är så solklart att det nästan är löjligt, och jag har för mig att jag redan har skrivit ner liknande tankar i andra reflekterande sammanhang. Om eleven känner sig kränkt (och barn/ungdomar blir väldigt lätt kränkta) av den maktfigur som läraren är så är det naturligt att eleven reagerar negativt – antingen genom passivitet eller genom att utagera.

Metarefleksion

Jag inbillar mig att det inte är så vanligt med lärarstudenter som kanske inte var så lätta att ha att göra med under grundskolan. Likafullt så hörde jag inte till skolans ljus, vilket till stor del berodde på brist på positivt gensvar. Jag tyckte som många andra att skolan var spännande de första åren, men fascinationen försvann ganska snabbt. Är det förresten inte konstigt att se alla dessa klarögda sex- och sjuåringar påbörja sin skolgång, bara för att lämna skolan nio år senare, hålogda och ibland förbittrade? Nu hade jag i och för sig att mest stöta på lärare av den gamla stammen, som i själ och hjärta utgick från läroplanen som var aktuell i början av sextiotalet – tjugo år före min skolgång. Jag förstår hur många av de i boken beskrivna eleverna känner det. Jag tyckte själv att skolan mest kändes som ett fängelse, vars främsta uppgift var att hitta något att klaga på, samt tvinga oss elever till en massa för oss elever meningslösa aktiviteter. Vi fick nästan aldrig vara med om att vi fick påverka något, och om vi någon gång tillfrågades så gällde det oftast någon skäligen ointressant och meningslös fråga – se ovan exempel om gardiner. Nu tror jag ändå att skolan har förbättrats sedan 80-talet. Jag vet inte om det beror på att frågor som tas upp i boken ägnas mer uppmärksamhet, eller om fokuseringen på lärarens roll har en mer psykologisk prägel än tidigare. Med andra ord: Skolan är inget ställe där man matar eleverna med information genom en tratt i ena örat, samtidigt som en kork i andra örat förhindrar att informationen skall fly ut den vägen. Till viss del känns det som att stå och rapa upp en massa självklarheter, eftersom en sund inställning ofta kan kännas självklar.